

Agressie

Burgerheid.nl

Empowerment zelfredzaamheid

Agressie is een containerbegrip (geworden), een begrip zonder scherp afgebakende betekenis waaraan de taalgebruiker zelf nader invulling kan geven en dat op veel verschillende toestanden, gebeurtenissen of zaken wordt toegepast. Meestal wordt het als negatief gezien, maar agressie kan ook worden gezien als levensenergie die de zelfredzame burger nodig heeft en op verantwoorde wijze kan inzetten in (mogelijk) vijandige situaties. Bijvoorbeeld in een conflict met een overheid zoals een gemeente. Er bestaat zoets als toelaatbare, verdedigbare agressie die niet moet worden afgekeurd en bestreden, maar professioneel geadresseerd en vervolgens gekanaliseerd.

Drie (gedrags)posities

Als je in een (mogelijk) vijandige situatie terechtkomt, kun je in drie (gedrags)posities terechtkomen, waarbij je de andere partij (tegenpartij):

1. **tegemoet treedt;**
2. **ontwijkt;**
3. **aanvalt.**

Bij de 'aanvallen' wordt agressie het meest herkend en dikwijls als vijandig ervaren.

Als we agressie als een levensenergie beschouwen, zullen we het ook bij 'tegemoet treden' en 'ontwijken' herkennen en (in mindere mate) als vijandig beleven. Denk hier bij aan het vastberaden, zelfverzekerd op de tegenpartij afstappen of juist stampvoeten weglopen dan wel stilletjes confrontatie mijndend het hazenpad kiezen.

Agressie is niet hetzelfde als geweld

Vaak wordt agressie gelijkgesteld met geweld en dat is niet terecht. Als een burger de levensenergie agressie verkeerd en buitenproportioneel aanwendt (vaak als een situatie verregaand escaleert), kan het wel leiden tot (onacceptabel) geweld.

Toelaatbare, verdedigbare vormen van agressie

Er zijn meerdere vormen van agressie die wel toelaatbaar en verdedigbaar zijn. Dat betekent niet dat daarin moet worden berust; er moet op professionele wijze mee worden omgesprongen in de relatie tussen burger en overheid, waar bij de meeste verantwoordelijkheid ligt bij de overheid.

Veel overheden kunnen helaas niet goed omgaan met toelaatbare, verdedigbare agressie, terwijl dat wel zou mogen worden verwacht vanuit professionaliteit en behoorlijkheid. Tekortschietend overheidshandelen herkennen we dan als het persoonlijk aangevallen voelen en irritatie over de last die erdoor wordt ervaren

in de bedrijfsvoering. De agressie wordt dan vaak als kwaad met kwaad vergolden met het gevolg dat de situatie of kwestie escaleert.

Dat terwijl de-escalatie (of anders beperkte, gepaste escalatie) juist één van de deugden van een behoorlijke overheid is!

De Nationale Ombudsman schrijft in de Behoorlijkheidswijzer ([download pdf, 506,45 Kb](#)) onder de kernwaarde 'Betrokken en oplossingsgericht':

De-escalatie

De overheid probeert in haar contacten met de burger escalatie te voorkomen of te beperken. Communicatievaardigheden en een oplossingsgerichte houding zijn hierbij essentieel.

Burgers zijn mensen en vertonen menselijk gedrag. De reactie van de overheid op het gedrag van de burger kan een belangrijke rol spelen bij het al dan niet escaleren van een situatie. Van de overheid mag een professionele opstelling worden verwacht, waarbij alles in het werk wordt gesteld om escalatie te voorkomen en te de-escaleren als het toch tot een escalatie komt. Als de burger onredelijk of onwillig is, dan volstaat de overheid met een gepaste escalatie.

Verder is het van belang om op te benadrukken dat het handelen van functionarissen die werkzaam zijn namens overheden geacht wordt het handelen van die overheden te zijn. Een gemeenteambtenaar in functie bijvoorbeeld kan zich daardoor niet verschuilen achter het als mens gelijkwaardig zijn met de burger. De functionaris wordt net als de overheid zelf geacht te de-escaleren waar mogelijk en anders alleen gepast (proportioneel) te escaleren.

Vijf bronnen van agressie

We kunnen in het verband van deze bijzondere leergang "Empowerment zelfredzaamheid" de volgende vijf bronnen van toelaatbare, verdedigbare agressie opsommen:

1. **Frustratie**
vanuit angst of machteloosheid;
2. **Instrumentele beweegredenen**
als strategie om doel te bereiken;
3. **Verzet tegen autoriteit**
vanuit machtsverhoudingen tussen overheidsfunctionaris en burger;
4. **Psychische stoornissen**
PTSS, autisme, verslaving, persoonlijkheidsstoornis etc.
5. **Ziektes**
stofwisselingsziekte, dementie, pijn etc.

Professionele opstelling overheid bij agressie

Het gaat vaak mis bij de vereiste professionele opstelling van de overheid bij agressie. Daarop wordt op [Burgerheid.nl](#) later teruggekomen in een verdieping.

Dit is een les op www.burgerheid.nl in 'Empowerment zelfredzaamheid'

<https://www.burgerheid.nl/empowerment/agressie/>

Auteur: **Ray Heijder**